

KAMU KURUMU ÇALIŞANLARININ DİJİTAL VATANDAŞLIK YETERLİK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ VE BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Determination of Digital Citizenship Competence Levels of Public Institution Employees and Examining in Terms of Some Demographic Variables

DOI: 10.58307/kaytek.1424654

Doç. Dr. Vildan Ateş / Adem KOÇAK

Özet

Dijital vatandaşlık, toplumla her düzeyde etkileşim kurmak için bilgisayarları, İnterneti ve dijital cihazları kullanan herkesin teknolojiyi sorumlu bir şekilde kullanmasıdır. İnterneti verimli kullanabilmek, ulaşılan kaynağın güvenilirliğini teyit edebilmek ve sahtekâr tutumlara yönelik farkındalık sağlamak dijital vatandaşlık yeterliği için temel göstergelerdir. Bu araştırmanın* amacı da kamu kurumlarında çalışan personelin dijital vatandaşlık yeterlik düzeylerinin belirlenmesi ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler çevrimiçi anket formu ile toplanmıştır. Çalışma grubu Ankara merkezli 17 kamu kurumunda çalışan toplam 242 kamu çalışanından oluşmaktadır. Yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak Metin ve Cin (2021) tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış 21 maddeden oluşan "Dijital Vatandaşlık Yeterlik Ölçeği" (DVIYÖ) kullanılmıştır. DVIYÖ'den elde edilen alt boyut ve toplam puanların yaş, eğitim, çalışılan birim, kamu kurumundaki hizmet süresi, iş dışında internette geçirilen süre açısından karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi, ikili karşılaştırmalar için de Bonferroni metodu tercih edilmiştir. İstatistiksel analizler ve hesaplamalar IBM SPSS Statistics 26,0 programı ile gerçekleştirilmiştir. Kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik düzeyi puanı 79'dur. Buna ilaveten kamu kurumları çalışanlarının dijital vatandaşlık ölçeği alt boyutlarına göre cinsiyete, internette geçirilen süreye ve eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdikleri görülmüştür. Çalışma sonuçları ilgili literatür ile karşılaştırılmış ve araştırmacılara kamu kurum çalışanlarına ve karar vericilere yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijital Vatandaşlık, Dijital Vatandaşlık Boyutları, Dijital Vatandaşlık Yeterliği, Kamu Kurumu Çalışanları.

Abstract

Digital citizenship can be defined as the responsible use of technology by all individuals who utilize computers, the Internet, and digital devices to interact with society at all levels. To be considered a digital citizen, one must be able to use the Internet efficiently, verify the source's reliability, and be aware of dishonest behavior. This research aims to determine the digital citizenship competency levels of the personnel working in public institutions and to examine them according to some demographic variables. For this purpose, a quantitative research method was used and data were collected through an online questionnaire. The study group comprises 242 public employees working in 17 public institutions based in Ankara. In the study, the "Digital Citizenship Competency Scale" (DCCS) consisting of 21 items with proven validity and reliability developed by Metin and Cin (2021) was used as a data collection tool. Kruskal Wallis test was preferred for comparing the dimension and total scores obtained from the DCCS regarding age, education, working unit, length of service in the public institution, and time spent on the internet outside of work. The Bonferroni method was preferred for pairwise comparisons. Statistical analyses and calculations were performed with the IBM SPSS Statistics 26,0 program. The digital citizenship competence level score of public institution employees is 79. In addition, it was observed that the employees of public institutions showed statistically significant differences according to gender, time spent on the internet, and educational status according to the sub-dimensions of the digital citizenship scale. The results of the study were compared with the related literature and recommendations for researchers, public institution employees, and decision-makers were presented.

Keywords: Digital Citizenship, Digital Citizenship Dimensions, Digital Citizenship Competence, Public Institution Employees.

Doç. Dr. Vildan Ateş, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

vates@aybu.edu.tr / ORCID NO: 0000-0002-8855-8556

Adem KOÇAK, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, İşletme Fakültesi, ORCID NO: 0009-0005-8582-2728

GİRİŞ

Günümüzde toplum ve vatandaşlık kavramları dijital dönüşümün baskısıyla karşılaşmıştır. 21. yüzyıldaki bu dönüşüm etkin vatandaşlık, çok kültürlü vatandaşlık ve dijital vatandaşlık gibi yeni vatandaşlık türlerini ortaya çıkarmıştır. Bilginin teknolojiye yansımaya birlikte birçok işlem bilgisayar ve internet üzerinden gerçekleştirilmektedir. Dijital vatandaşlık, dijital ortamlarda güvenli ve sorumlu bir şekilde gezinme ve bu alanlara aktif ve saygılı bir şekilde katılma becerisidir. Bu kişiler, teknolojik gelişmeleri takip ederek, hizmet işlemleri, eğitim ve öğretim, sosyal iletişim ve üretim gibi çeşitli alanlarda bilişim teknolojilerinin avantajlarını kullanabilirler. Dijital vatandaşlar dijital ortamda iletişim kurabilir, e-devlet uygulamalarını kullanabilir durumda olan, dijital alışveriş yapabilecek seviyede, dijital ortamda ürün üretebilir durumda olup, dijital ortamda öğrenebilir ve bu faaliyetleri gerçekleştirirken hak ve sorumluluklarının bilincindedirler. Dijital mecralarda işlemler yaparken etik kurallara da dikkat ederler. Dijital vatandaşlık, bilgi ve iletişim platformlarına erişimi olan ve bunları uygun, eleştirel değerlendirme ve ahlaki karar verme yoluyla kullanan kişiyi ifade eder. Günümüzün hızla gelişen çevrimiçi teknolojisinde bu platformların doğru şekilde değerlendirilmesi ve buna göre kullanılması oldukça önemlidir (Larsen ve Rainey, 2002). Dijital vatandaşlık, internet ortamındaki her türlü riskin etik ve evrensel kurallar çerçevesinde tanınması ve bunlara göre hareket edilmesi olarak tanımlanabilir (Global Digital Citizenhip, 2015). Buna ilaveten dijital vatandaş, eleştirel bir bakış açısıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanan, etik standartları anlayan ve bilgi alışverişinde doğru tutumu benimseyen kişi olarak tanımlanmaktadır (Mercimek, Kelek, Odabaşı ve Yaman, 2015).

Literatür incelendiğinde dijital vatandaşlığın boyutlarının ve standartlarının bireyler veya kurumlar arasında farklılık gösterdiği görülmektedir. Ribble (2011) tek bir boyuta odaklanmak yerine sorunu tüm yönleriyle görmeye çalışmakta ve dijital vatandaşlık kavramını dokuz farklı boyutla açıklamaktadır. Dijital vatandaşlığın bu dokuz boyutu, dijital erişim, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital işletme, dijital güvenlik, dijital sağlık, dijital etik, dijital hukuk, dijital haklar ve sorumluluk, olarak sıralanabilir (Ribble, 2011). Kim ve Choi (2018) yakın zamanda bu boyutlara onuncu bir boyut olan dijital katılımı eklemiştir (Metin, 2021). Daha sonra on birinci boyut olarak dijital tarım da eklenmiştir. Dijital vatandaşlığın ilk boyutu dijital erişim olup dijital topluma tam olarak katılabilme becerisidir. Bu, tam katılıma olanak tanıyan internet ve bilgisayar gibi araç ve teknolojilere erişimi içerir. Dijital erişim sayesinde zamana ve mekâna bağımlılığın ortadan kalktığı söylenebilir. Diğer bir boyut dijital ticarettir. Satış ve satın alma işlemlerini elektronik olarak gerçekleştirme anlamına gelir. Dijital iletişim bir diğer boyut olup bir mesajı paylaşmak amacıyla diğer bireylere veya belirli bir hedef kitleye ulaşmak için

e-posta, sosyal medya veya mesajlaşma gibi çevrimiçi araçların kullanılmasıdır. Bir web sayfasındaki metni okumak kadar basit bir şey bile dijital iletişim olarak değerlendirilebilir. Dijital vatandaşlığın bir boyutu da dijital okuryazarlıktır ve dijital teknolojinin ne zaman ve nasıl kullanılacağını bilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Sonck, Livingstone ve Haan, 2011). Hague ve Payton (2010) dijital okuryazarlığın beş temel bileşenden (iletişim, bilgi arama/seçim becerileri, eleştirel düşünme ve değerlendirme, kültürel ve sosyal anlayış, e-güvenlik) oluşan bir kavram olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla dijital okuryazarlık, dijital vatandaşlığın diğer alt boyutlarıyla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olan koşulları içermektedir ve dijital okuryazarlık, dijital vatandaşlığın ön koşulu olarak bilinmektedir (Bailey, Ribble ve Ross, 2004; Parsak, 2021). Dijital etik bir diğer boyut olup sanal dünyada gerçekleştirilen eylem veya görevlere ilişkin elektronik standartların anlaşılması olarak tanımlanabilir. Çevrimiçi araç ve cihazları kullanırken dijital araçları etik ve uygun şekilde kullanmak, başkalarının haklarına saygılı, sorumlu davranmak önemlidir. Bu nedenle çevrimiçi ortamda uygun bir dil stiline ve ahlaki davranışın sürdürülmesi etik olarak ifade edilebilir. Ayrıca dijital etik, dijitalleşme koşulları altında doğru eylemi ve iyi yaşamı da sorgular. Dijital teknolojilerin geliştirilmesi ve uygulanmasında sosyal, çevresel ve ekonomik uyumluluğu inceler. Dijital hukuk da, teknoloji kullanımını düzenleyen yasal haklar ve kısıtlamalar olarak tanımlanabilir. Dijital hak ve sorumluluklar, vatandaşın sanal platformlarda hür bir şekilde hareket etme hakkına sahip olmanın ve bunun yasaklanmaması gerekliliğini anlaması ve aynı zamanda sorumluluklarının da farkında olunmasıdır. Bir diğer alt boyut, sağlık hizmetlerini sunmak için bilgi teknolojisinin, elektronik iletişim araçlarının, hizmetlerin ve süreçlerin kullanımını ifade eden dijital sağlıktır. Siber güvenlik olarak da adlandırılan dijital güvenlik, dijital varlıkları, verileri ve sistemleri yetkisiz erişim, saldırı, ifşa veya tahribattan korumayı amaçlayan çok boyutlu bir disiplindir. Teknik, prosedürel ve stratejik önlemlerden oluşan geniş bir yelpazeyi kapsar. Dijital güvenlik bireylerin sanal ortamda kendi güvenliklerini sağlamak için, bilgilerinin başkaları tarafından izinsiz kullanılmasını veya solucan, virüs veya truva atı oluşturulmasını önlemek için gerekli önlemlerin alınması da dâhil olmak üzere önlemler almasıdır. Bir diğer boyut dijital katılım boyutu olup yerel, toplumsal veya uluslararası faaliyetlere elektronik katılım şeklinde tanımlanabilir (Kim ve Choi, 2018). Akıllı tarım ise aynı zamanda dijital tarım olarak da adlandırılmakta ve genel olarak sensörler, mikroişlemciler, otonom karar sistemleri ve bunlara dayalı bilgi ve iletişim teknolojileri gibi akıllı teknolojilerin tarımda kullanılmasına dayanmaktadır.

Dijital vatandaşlık veya teknoloji kullanım düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde çok çalışma yapılmadığını yapılan çalışmaların (tez veya araştırma makalesi) ise öğretmen, öğretmen adayları veya öğrenciler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Bakır, 2016; Çolak, 2022; Genç, 2023; Hakdar, 2022; Keskin ve Yazar,

2015; Kim ve Choi, 2018; Lüy, 2020; Özbay, 2022; Özçınar, 2023; Parsak, 2021; Som Vural, 2016; Süzer, 2022; Yılmaz, 2022). Ayrıca literatürde bu konuda ölçek geliştirme veya uyarlama çalışmalarının da olduğu görülmüştür. Erdem ve Koçyiğit (2019) Choi, Glassman ve Cristol (2017) tarafından geliştirilen dijital vatandaşlık ölçeğini, mezunların dijital vatandaşlık düzeylerini keşfetmek amacıyla Türkçeye uyarlamasını yapmışlardır. Kuş, Güneş, Başarmak ve Yakar (2017) tarafından da gençlere yönelik dijital vatandaşlık ölçeği geliştirilmiştir. Bir diğer ölçekte İşman ve Güngören (2014) tarafından geliştirilen Dijital Vatandaşlık Ölçeğidir. Literatür taraması sonucunda Türkiye’de kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık ya da dijital vatandaşlık yeterliğini araştıran bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Bu çalışmada kamu kurumu personelinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeyleri araştırılacaktır. Ayrıca dijital vatandaşlık yeterlik düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, hizmet süresi ve internette geçirdikleri süreye göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı da incelenecektir. Bu çalışma, kamu kurumlarındaki personelin dijital vatandaş yeterlikleri ortaya çıkarmayı hedeflediğinden önemlidir.

Çalışmada altı araştırma sorusu bulunmaktadır. Araştırma soruları aşağıdaki şekildedir:

1. Kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik düzeyleri (puanları) nedir?
2. Kamu kurumu çalışanlarının cinsiyeti dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratmakta mıdır?
3. Kamu kurumu çalışanlarının yaşı dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratmakta mıdır?
4. Kamu kurumu çalışanlarının hizmet süresi dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratmakta mıdır?
5. Kamu kurumu çalışanlarının iş dışında internette geçirdikleri zaman dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratmakta mıdır?
6. Kamu kurumu çalışanlarının eğitim durumu dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratmakta mıdır?

1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

1.1. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın deseni nicel araştırma desenlerinden tarama modelidir. Bu araştırma deseni, çalışmanın çok sayıda katılımcıyı veya onların özelliklerini belirlemeyi amaçlaması nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca bu desen katılımcıların bir konu veya olayla ilgili görüşlerini, ilgi alanlarını ve tutumlarını belirlemeye imkân sağlar.

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, kamu kurumu çalışanlarıdır. Tüm kamu çalışanlarına ulaşmak imkânsız olduğundan çalışma grubu kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma grubu Ankara merkezli 17 kamu kurumunda çalışan toplam 242 kamu çalışanından oluşmaktadır. Tüm katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Veri toplama aracı olan ölçekte altı faktör ve soru sayısı 21 olduğundan soru sayısının on katını geçecek şekilde 242 katılımcıya ölçek uygulanmıştır.

1.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Metin ve Cin (2021) tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış 21 maddeden oluşan "Dijital Vatandaşlık Yeterlik Ölçeği (DVYÖ)" kullanılmıştır. Ölçeğin kullanım izni için araştırmacıya e-posta ve WhatsApp iletişim kanalları ile ulaşılmış ve kullanım izni alınmıştır. Bu çalışmadaki DVYÖ iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılardan demografik özelliklerine yönelik cinsiyet, yaş, eğitim durumu, hizmet süresi, çalıştığı birim ve bir günde iş dışında internette geçirdikleri süre (saat) sorulmuştur. İkinci bölümde ise kamu kurumunda çalışanların dijital vatandaşlık yeterliliklerini ölçmek için 21 madde yer almaktadır.

Tablo 1. Dijital vatandaşlık yeterlilik ölçeği maddelerinin faktörlere göre dağılımı

Faktör No	Faktör İsmi ve Kısaltması	Madde Sayısı	Madde No
1	Dijital Okuryazarlık ve Erişim (DO)	4	1, 2, 3, 4
2	Dijital Ticaret (DT)	3	5, 6, 7
3	Dijital Güvenlik (DG)	2	8, 9
4	Dijital Etik (DE)	5	10, 11, 12, 13, 14
5	Dijital Katılım (DK)	4	15, 16, 17, 18
6	Dijital Hukuk ve Haklar (DH)	3	19, 20, 21
Ölçekteki toplam madde sayısı: 21			

Tablo 1’de belirtildiği üzere dijital okuryazarlık ve erişim (dört madde), dijital ticaret (üç madde), dijital güvenlik (iki madde), dijital etik (beş madde), dijital katılım (dört madde), dijital hukuk ve haklar (üç madde) olmak üzere toplam altı faktör bulunmaktadır.

Dijital Vatandaşlık Yeterlik Ölçeği beşli likert tarzındadır. Sorulan sorulara katılımcıların cevap vereceği ifadeler “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Bu ölçeğin uygulanabilmesi için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 15 Şubat 2023 tarihli, 02/22 karar numaralı onay alınmıştır.

1.4. Verilerin Toplanması

Veriler 16.02.2023 ile 31.10.2023 tarihleri arasında araştırmacının kendisi tarafından kamu kurumu çalışanlarına WhatsApp, e-mail gibi sosyal medya programları ile Google Forms ile hazırlanan çevrimiçi ölçek gönderilerek toplanmıştır. Ölçek kamu kurumlarında çalışan personele sınıf, unvan, yaş, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin uygulanmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın bağımsız değişkenleri cinsiyet, yaş, eğitim durumu, hizmet süresi ve günlük iş dışında internette geçirilen süredir. Bağımlı değişkeni ise kamu kurumlarında çalışan personelin dijital vatandaşlık yeterlik puanıdır.

Katılımcılardan edinilen veriler araştırmacı tarafından ilk olarak Microsoft Excel programına aktarılmıştır. Toplanan veriler incelenerek sonrasında, IBM SPSS Statistics 26.0 (IBM Corp, Released 2019, IBM SPSS Statistics for Windows, Version 26.0, Armonk, NY: IBM Corp.) programına girilmiştir.

Veriler analiz edilmeden önce verilerin varsayımları sağlayıp sağlamadıkları kontrol edilmiştir. Çalışmada yer alan değişkenlerin normal dağılıma uygunluk gösterip göster-

mediği Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediği için tanımlayıcı istatistiklerinin gösteriminde ortanca (minimum-maksimum) değerleri kullanılmıştır. Dijital Vatandaşlık Yeterlik Ölçeği Formundan (DVGÖ) elde edilen al boyut ve toplam puanların yaş, eğitim, kamu kurumundaki hizmet süresi, iş dışında internet başında geçirilen süre açısından karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalar için Bonferroni metodu tercih edilmiş ve DVGÖ ölçeğinin cinsiyet bazında karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

2. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerine ait bulgular daha sonra da araştırmanın altı araştırma sorusuna ait gerçekleştirilen her bir analiz sonuçları verilmiştir.

2.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılara cinsiyet, yaş, eğitim durumu, kamu kurumu hizmet süresi ve iş dışında İnternette günlük geçirdikleri süre olmak üzere altı soru sorulmuştur. Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların demografik bilgileri

Yaş	Sayı	%	Cinsiyet	Sayı	%
18-22	5	2,1	Kadın	100	41,3
23-27	33	13,6	Erkek	142	58,7
28-32	47	19,4			
33-37	35	14,5	Eğitim Durumu	Sayı	%
38-42	49	20,2	Lise	4	1,7
43-47	32	13,2	Ön Lisans	133	55
48 ve üzeri	41	16,9	Lisans	31	12,8
			Yüksek Lisans	30	12,4
Hizmet Süresi	Sayı	%	Doktora	44	18,2
1-5 Yıl	76	31,4	İş Dışında İnternette Geçirilen Süre (Saat)	Sayı	%
6-10 Yıl	41	16,9	0-2 saat	120	49,6
11-15 Yıl	23	9,5	2-4 saat	89	36,8
16-20 Yıl	64	26,4	4-6 saat	23	9,5
21 yıl ve üzeri	38	15,7	6 saatten fazla	10	4,1

Tablo 2 incelendiğinde %58,7'sinin erkek, %41,3'ü kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların %20,2'si 38-42 yaş aralığında olup %55'i ön lisans mezunudur. Tablo 2'de katı-

lınıcıların hizmet süresi incelendiğinde ise 16 yıl ve üzeri hizmet süresi katılımcıların %42,1'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların neredeyse yarısı (%49,6) iş dışında İnternette 0-2 saat süre geçirmektedir.

2.2. Araştırma Sorularına Ait Bulgular

Araştırmanın birinci araştırma sorusunda kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik düzeyleri araştırılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Ayrıca DVYÖ ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanlara ait tanımlayıcı istatistikler de Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. DVYÖ Ölçeğinden elde edilen puanlara ait tanımlayıcı istatistikler

Ölçek alt boyutları	Ortalama±SS	Ortanca (Min-Maks,)
Dijital Okuryazarlık ve Erişim	27,20±3,72	28,00 (6,00-30,00)
Dijital Ticaret	14,26±2,05	15,00 (3,00-15,00)
Dijital Güvenlik	4,82±2,65	4,50 (2,00-10,00)
Dijital Etik	13,76±2,19	15,00 (3,00-15,00)
Dijital Katılım	12,83±4,19	13,00 (4,00-20,00)
Dijital Hukuk ve Haklar	10,50±3,32	11,00 (3,00-15,00)
DVYÖ Toplamı	83,37±18,12	86,50 (21,00-105,00)

Tablo 3 incelendiğinde dijital okuryazarlık ve erişim alt boyutunun ortalaması (27,20) ve ortancası (28) ile en yüksek olduğu görülmektedir. Dijital ticaret, etik, katılım ve hukuk hakları puanlarının ortalamalarının nispeten birbirine yakın olduğu Tablo 3'te görülmektedir. Diğer taraftan dijital güvenlik alt boyutunun ortalaması ise en düşük (4,82) olan boyuttur. Kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik ortalaması 83,37±18,12; ortancası 86,50'dir (minimum=21,00 ve maksimum=105,00).

Tablo 4. Katılımcıların cinsiyete göre ölçek puanlarının karşılaştırması

Ölçek Alt Boyutları	Erkek (n=142) Ortanca (Min-Maks)	Kadın (n=140) Ortanca (Min-Maks)	Z	P
Dijital Okuryazarlık ve Erişim	28,00 (7,00-30,00)	28,00 (6,00-30,00)	0,484	0,628
Dijital Ticaret	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	0,927	0,354
Dijital Güvenlik	4,00 (2,00-10,00)	5,00 (2,00-10,00)	0,698	0,485
Dijital Etik	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	0,907	0,364
Dijital Katılım	12,00 (4,00-20,00)	13,00 (4,00-20,00)	1,428	0,153
Dijital Hukuk ve Haklar	11,00 (3,00-15,00)	10,00 (3,00-15,00)	3,063	0,002
DVYÖ Puanı	85,00 (22,00-105,00)	86,00 (21,00-105,00)	0,548	0,584

İkinci araştırma sorusunda kamu kurumu çalışanlarının cinsiyetlerinin dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratıp yaratmadığı araştırılmış ve sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur. Tablo 4'e göre dijital hukuk ve haklar açısından erkek ve kadınların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ($p=0,002$) görülmüştür. Kadınların ortancası 10 olup erkeklerinki ise 11'dir.

Kamu kurumu çalışanlarının yaşının dijital vatandaşlık yeterlik puanlarında farklılık yaratıp yaratmadığı bu araştırmanın üçüncü sorusudur. DVYÖ puanları yaşa göre karşılaştırılmadan önce katılımcıların yaş dağılımları yeniden düzenlenmiş ve yaş aralıkları 18-27, 28-32, 33-37, 38-42, 43-47 ve 48+ olacak şekilde kategorik hale getirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların yaşlarına göre puanlarının karşılaştırması

	1	2	3	4	5	6			
Ölçek Alt Boyutları	18-27 (n=38) Ortanca (Min- Maks)	28-32 (n=47) Ortanca (Min- Maks)	33-37 (n=35) Ortanca (Min- Maks)	38-42 (n=49) Ortanca (Min- Maks)	43-47 (n=32) Ortanca (Min- Maks)	48+ (n=41) Ortanca (Min- Maks)	χ^2	p	Post Hoc
Dijital Okuryazarlık ve Erişim	29,00 (6,00- 30,00)	29,00 (20,00- 30,00)	28,00 (8,00- 30,00)	28,00 (7,00- 30,00)	28,00 (17,00- 30,00)	28,00 (15,00- 30,00)	4,600	0,467	-
Dijital Ticaret	15,00 (3,00- 15,00)	15,00 (10,00- 15,00)	15,00 (3,00- 15,00)	15,00 (3,00- 15,00)	15,00 (3,00- 15,00)	15,00 (3,00- 15,00)	11,929	0,051	-
Dijital Güvenlik	6,00 (2,00- 10,00)	5,00 (2,00- 10,00)	5,00 (2,00- 10,00)	3,00 (2,00- 10,00)	4,00 (2,00- 10,00)	3,00 (2,00- 10,00)	13,797	0,017	1>6
Dijital Etik	15,00 (3,00- 15,00)	15,00 (6,00- 15,00)	14,00 (4,00- 15,00)	15,00 (3,00- 15,00)	15,00 (4,00- 15,00)	15,00 (11,00- 15,00)	3,444	0,632	-
Dijital Katılım	15,00 (5,00- 20,00)	14,00 (6,00- 20,00)	12,00 (4,00- 20,00)	12,00 (4,00- 20,00)	11,50 (4,00- 20,00)	13,00 (4,00- 20,00)	18,302	0,003	1>4 1>5
Dijital Hukuk ve Haklar	11,00 (3,00- 15,00)	12,00 (4,00- 15,00)	10,00 (4,00- 15,00)	12,00 (3,00- 15,00)	9,00 (3,00- 15,00)	10,00 (3,00- 15,00)	7,870	0,164	-
DVYÖ Puanı	91,00 (22,00- 105,00)	90,00 (48,00- 105,00)	84,00 (25,00- 105,00)	85,00 (22,00- 105,00)	82,50 (33,00- 105,00)	84,00 (38,00- 105,00)	13,705	0,018	1>5

Tablo 5'e göre katılımcıların dijital güvenlik, dijital katılım ve ölçeğin toplam puanları yaş grupları açısından anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,017$, $p=0,003$, $p=0,018$). İkili karşılaştırma sonuçlarına bakıldığında 18-27 yaş aralığındaki katılımcıların dijital güvenlik puanlarının 48 ve üzeri yaş grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, 18-27 yaş aralığındaki katılımcıların dijital katılım puanlarının 38-42 ve 43-47 yaş aralığındaki katılımcılarından anlamlı dere-

cede yüksek olduğu belirlenmiştir. Toplam puana bakıldığında ise 18-27 yaş aralığındaki katılımcıların 43-47 yaş aralığındaki katılımcılarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0,05$).

Dördüncü araştırma sorusunda katılımcıların kamu kurumundaki hizmet süreleri arasında dijital okuryazarlık ve erişim, dijital ticaret, dijital güvenlik, dijital etik, dijital hukuk haklar ve toplam puanlar açısından anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların hizmet süresine göre ölçek alt boyut puanlarının karşılaştırması

	1	2	3	4	5			
Ölçek Alt Boyutları	1-5 yıl (n=76) Ortanca (Min-Maks)	6-10 yıl (n=41) Ortanca (Min-Maks)	11-15 yıl (n=23) Ortanca (Min-Maks)	16-20 yıl (n=64) Ortanca (Min-Maks)	21+ (n=38) Ortanca (Min-Maks)	χ^2	p	Post Hoc
Dijital Okuryazarlık ve Erişim	29,00 (6,00-30,00)	28,00 (8,00-30,00)	28,00 (21,00-30,00)	28,00 (7,00-30,00)	28,00 (20,00-30,00)	1,467	0,832	-
Dijital Ticaret	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (13,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (12,00-15,00)	11,069	0,051	-
Dijital Güvenlik	5,50 (2,00-10,00)	5,00 (2,00-10,00)	6,00 (2,00-10,00)	3,50 (2,00-10,00)	4,00 (2,00-10,00)	7,429	0,115	-
Dijital Etik	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (4,00-15,00)	15,00 (10,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	14,50 (8,00-15,00)	1,991	0,737	-
Dijital Katılım	14,00 (4,00-20,00)	12,00 (4,00-20,00)	12,00 (5,00-20,00)	12,00 (4,00-20,00)	13,00 (4,00-20,00)	15,675	0,003	1>4
Dijital Hukuk ve Haklar	11,00 (3,00-15,00)	11,00 (4,00-15,00)	10,00 (3,00-15,00)	10,50 (3,00-15,00)	10,50 (3,00-15,00)	2,340	0,674	-
DVYÖ Puanı	89,50 (21,00-105,00)	86,00 (25,00-105,00)	86,00 (54,00-105,00)	84,00 (22,00-105,00)	85,00 (49,00-105,00)	7,214	0,125	-

Tablo 6'ya göre 1-5 yıl arasında hizmet verenlerin dijital katılım puanlarının 16-20 yıl hizmet verenlerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek olduğu görülmektedir ($p=0,003$).

Beşinci araştırma sorusunda katılımcıların iş dışında İnternet kullanım sürelerinin DVYÖ ve alt boyutları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. İş dışında internet kullanım sürelerine ait kategoriler 0-2 saat, 2-4 saat ve 4 ve üzeri saat olmak üzere yeniden düzenlenmiş ve karşılaştırmalar buna göre yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların bir günde iş dışında İnternet kullanım sürelerine göre ölçek puanlarının karşılaştırması

	1	2	3			
Ölçek Alt Boyutları	0-2 saat (n=120) Ortanca (Min-Maks)	2-4 saat (n=89) Ortanca (Min-Maks)	4+ (n=33) Ortanca (Min-Maks)	χ^2	p	Post Hoc
Dijital Okuryazarlık ve Erişim	28,00 (7,00-30,00)	28,00 (6,00-30,00)	30,00 (19,00-30,00)	7,473	0,024	1<3 2<3
Dijital Ticaret	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (11,00-15,00)	0,977	0,614	-
Dijital Güvenlik	4,00 (2,00-10,00)	5,00 (2,00-10,00)	6,00 (2,00-10,00)	11,558	0,003	1<3
Dijital Etik	14,00 (3,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (5,00-15,00)	2,823	0,244	-
Dijital Katılım	12,00 (4,00-20,00)	13,00 (4,00-20,00)	15,00 (7,00-20,00)	11,096	0,004	1<3
Dijital Hukuk ve Haklar	11,00 (3,00-15,00)	10,00 (3,00-15,00)	12,00 (6,00-15,00)	7,919	0,019	1<3 2<3
DVYÖ Puanı	84,00 (22,00-105,00)	86,00 (21,00-105,00)	93,00 (50,00-105,00)	18,215	<0,001	1<3 2<3

Tablo 7 incelendiğinde dijital okuryazarlık ve erişim puanlarının internet kullanımı süresi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p=0,024$). Dijital güvenlik puanlarının, internet başında geçirilen süreler açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. 4 ve üzeri saat zaman geçirenlerin 0-2 saat geçirenlere göre dijital güvenlik puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde 4 ve üzeri saat zaman geçirenlerin 0-2 saat geçirenlere göre dijital katılım, dijital hukuk haklar ve toplam puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (sırayla; $p=0,004$, $p=0,019$, $p<0,001$).

Altıncı araştırma sorusunda katılımcıların eğitim durumlarının DVYÖ ölçeği alt boyutlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Katılımcıların eğitim durumlarına ait kategoriler lise ve ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere yeniden düzenlenmiş ve karşılaştırmalar buna göre yapılmış ve Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların eğitim durumlarına göre ölçek puanlarının karşılaştırması

	1	2	3	4			
Ölçek Alt Boyutları	Lise+Ön Lisans (n=137) Ortanca (Min-Maks)	Lisans Mezunu (n=31) Ortanca (Min-Maks)	Yüksek Lisans (n=30) Ortanca (Min-Maks)	Doktora (n=44) Ortanca (Min-Maks)	χ^2	p	Post Hoc
Dijital Okuryazarlık ve Erişim	28,00 (7,00-30,00)	29,00 (19,00-30,00)	28,00 (6,00-30,00)	29,00 (22,00-30,00)	6,029	0,110	-
Dijital Ticaret	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	14,00 (4,00-15,00)	15,00 (11,00-15,00)	9,733	0,021	3<4*
Dijital Güvenlik	4,00 (2,00-10,00)	5,00 (2,00-10,00)	3,50 (2,00-10,00)	5,50 (2,00-10,00)	1,707	0,635	-
Dijital Etik	15,00 (3,00-15,00)	14,00 (4,00-15,00)	15,00 (3,00-15,00)	15,00 (9,00-15,00)	3,078	0,380	-
Dijital Katılım	13,00 (4,00-20,00)	13,00 (4,00-20,00)	13,00 (5,00-20,00)	12,00 (5,00-20,00)	3,933	0,269	-
Dijital Hukuk ve Haklar	11,00 (3,00-15,00)	12,00 (3,00-15,00)	10,50 (3,00-15,00)	11,00 (4,00-15,00)	4,491	0,213	-
DVYÖ Puanı	86,00 (22,00-105,00)	88,00 (35,00-105,00)	84,50 (22,00-105,00)	87,00 (53,00-105,00)	2,818	0,421	-

*Sıra sayıları ortalama (Mean Rank) değerlerine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 8'e göre DVYÖ ölçeğinden sadece dijital ticaret alt boyutundan elde edilen puanlar katılımcıların eğitim seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. İkili karşılaştırma sonuçlarına göre yüksek lisans mezunlarının dijital ticaret puanlarının doktora mezunlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir (p=0,021)

3. TARTIŞMA

Bu bölümde çalışma sonuçları özetlenmiş ve literatürdeki diğer çalışmaların sonuçları ile kıyaslanmıştır.

Kamu kurumu çalışanlarının cinsiyet değişkenine göre alt boyut ve toplam puanları değerlendirildiğinde sadece dijital hukuk ve haklar açısından erkek ve kadınların puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu durum erkeklerin sanal ortamlarda yaşanan sorunlara ilişkin hukuki haklarını daha iyi bildiği şeklinde yorumlanabilir. Literatür incelendiğinde cinsiyet açısından (Özçınar, 2023; Albayrak, 2022; Bakır, 2016) ile dijital haklar alt boyutunda da benzer sonuç çıktığı görülmüştür. Ayrıca Özçınar (2023) çalışmasında dijital iletişim, etik ve erişimde; Albayrak (2022) çalışmasında dijital sağlıkta; Bakır (2016) da dijital erişim alt boyutlarında farklılıklar olmadığını belirtmiş-

lerdir. Parsak (2021) da sadece dijital iletişim alt boyutunda cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Başka çalışmalarda da (Hakdar, 2020; Yılmaz, 2022) cinsiyet açısından dijital vatandaşlık alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun aksine sonuç bildiren çalışmalar da mevcuttur (Dinlemez, 2021; Keskin ve Yazar, 2015; Yılmaz, 2019).

Kamu kurumu çalışanlarının yaş değişkenine göre alt boyut ve toplam puanları incelendiğinde ise dijital güvenlik ve dijital katılım puanları yaş grupları açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir. İkili karşılaştırma sonuçlarına baktığımızda 18-27 yaş aralığındaki katılımcıların çevrim içi ortamlarda uygulamaları basit ve pratik kullanım seviyesinin 48 ve üzeri yaş grubundan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, 18-27 yaş aralığındaki katılımcıların, 38-42 ve 43-47 yaş aralığındaki katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Dijital çağa uyumda gençlerin kendinden yaşça daha büyük olanlardan daha hızlı adapte olduğu söylenebilir. Değişimin dönüşümü gerektirdiği ve bireyin kendini güncellemezse çağın gerisinde yaşamaya mahkûm kalacağı dikkate alınmalıdır. Literatür yaşa göre incelendiğinde ise Özçınar'ın (2023) dijital katılım alt boyutu hariç bu çalışma ile paralel sonuçları rapor ettiği görülmüştür. Diğer çalışmalarda da dijital vatandaşlık alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür (Dinlemez, 2021; Lüy, 2020; Özbay, 2022). Diğer taraftan bu sonuçların aksine Süzer (2022) ve Yılmaz (2019) ise dijital vatandaşlık alt boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığını rapor etmişlerdir.

Kamu kurumu çalışanlarının hizmet süresine göre dijital vatandaşlık yeterlik puanları alt boyutlar açısından incelendiğinde; sadece dijital katılım puanı açısından, 1-5 yıl arasında hizmet verenlerin, 16-20 yıl arası hizmet verenden puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu katılım sadece internete değil aynı zamanda çeşitli çevrimiçi hizmetlere ve içeriğe erişimi de kapsamaktadır. Dijital dünyaya katılmamak sosyal dışlanma hissine yol açabilirken, internete erişimin yanı sıra onu kullanma istekliliği ve becerisine sahip olmak sosyal içerme hissine neden olabilir. Ayrıca hizmet süresi az olanların genç oldukları düşünüldüğünde birçoğu sosyal tartışmalara katılabilir veya işletmeler ve kuruluşlar tarafından sunulan hizmetleri kullanabildikleri söylenebilir. Literatür incelendiğinde Özbay (2022) ve Yılmaz'ın (2022) dijital katılım alt boyutu hariç bu çalışma sonuçları ile paralel sonuçlar rapor ettikleri görülmektedir.

Kamu kurumu çalışanlarının internette geçirdikleri zamanın dijital vatandaşlık yeterlik ölçeği alt boyutlarına göre farklılıklarına bakıldığında dijital güvenlik puanlarının, internet başında geçirilen süreler açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. İnternette daha fazla vakit geçiren çalışanların dijital güvenlik konusunda daha bilgili oldukları söylenebilir. Ayrıca web hizmetleri, anti virüs yazılımı, akıllı telefon SIM kartları,

biyometri ve güvenli kişisel cihazları daha bilinçli kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde 4 ve üzeri saat zaman geçirenlerin 0-2 saat harcayanlara göre e-katılım ve sanal ortamlarda düzenlenen etkinliklere katılım açısından daha iyi seviyede oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca dijital katılım ile bireyler veya gruplar tartışmalara, karar alma süreçlerine, politika oluşumuna, aktivizme, hizmet sunumuna veya diğer faaliyetlere dâhil olabilirler. Literatür incelendiğinde Genç (2023) lise öğrencileri ile yaptığı çalışma ve öğretmenler ile yapılan çalışmaların (Dinlemez, 2021; Som Vural, 2016; Yılmaz, 2019; Yılmaz, 2022) sonuçları da bu çalışma sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmüş olup dijital vatandaşlığın aynı alt boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Albayrak (2020) çalışmasında, dijital sağlık, erişim, iletişim, ticaret alt boyutlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu, diğer boyutlar açısından farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kamu kurumu çalışanlarının eğitim durumuna göre dijital vatandaşlık yeterlik puanları incelendiğinde dijital ticaret alt boyutundan elde edilen puanlar katılımcıların eğitim seviyelerine göre farklılaşmaktadır. İkili karşılaştırma sonuçlarına göre yüksek lisans mezunlarının, doktora mezunlarından; dijital mecralarda fatura vb. ödeme kolaylıklarından daha az yararlandıkları ve internet bankacılığı vb. uygulamaları daha az kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Doktora mezunlarının eğitimleri sürecinde zamanı kullanma becerisinin arttığını ve daha verimli hale getirdiği söylenebilir. Literatür incelendiğinde Genç (2023) çalışması, bu çalışmadan farklı olarak eğitim seviyesine göre dijital vatandaşlık alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin eğitim durumları çalışmaları (Keskin Yazar, 2015; Özbay, 2022; Süzer, 2022) ile bu çalışmanın sonuçları arasında paralellikler görülmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik puanları belirlenmiş ve bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, hizmet yılı, internetteki geçirdikleri süre) göre dijital vatandaşlık yeterlik puanlarının farklılaşması farklılaşmadığı incelenmiştir. Ölçeğin alt boyutları dijital iletişim, dijital okuryazarlık ve erişim, dijital ticaret, dijital güvenlik, dijital hak ve sorumluluk ile dijital katılımdır. Kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik puanı 83.39 ± 11.24 , ortancası 85.00 (minimum=28.00, maksimum=105.00) olarak bulunmuştur. Yüzlük olarak bu puan 79'a denk gelmekte olup kamu kurumu çalışanlarının dijital vatandaşlık yeterlik düzeyinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Kadınların teknolojik cihazları erkeklere göre daha az kullandığı göz önünde bulundurulduğunda kamu kurumları tarafından teknolojik cihaz ve dijital ortamı kullanım ko-

nusunda kadın personel lehine pozitif ayrımcılık yapılabilir ve söz konusu personele daha fazla imkânlar sağlanabilir. Ayrıca dijital hak ve sorumlulukları hakkında farkındalıklarını arttırmak için çevrimiçi ya da yüze seminerler düzenlenebilir ya da çevrimiçi ücretsiz öğrenme platformuna erişim imkânı sunulabilir.

Dijital güvenlik konusunda hizmet yılı fazla olan personele farkındalık eğitimleri planlanabilir. Bu eğitimler kuruluşun verilerini, sistemlerini ve ağlarını kötü niyetli saldırılardan ve siber tehditlerden korumaya yardımcı olacağından önemlidir. Çalışanların dijital güvenliğin önemini anlamalarına yardımcı olur ve onlara potansiyel tehditleri nasıl belirleyecekleri ve uygun şekilde nasıl yanıt verecekleri öğretilir.

Kamu çalışanlarının dijital yeterliklerinin ortaya çıkarıldığı ve demografik değişkenlere göre nasıl değiştiğini ortaya çıkaran bu çalışma sonuçları yöneticilere kamu kurumları personel politikalarında yol gösterebilir. Kamu çalışanları için DVYÖ'nün tüm boyutlarında, eğitim durumları arasında farklılığın olduğu görüldüğünden doktora mezunu, yüksek lisans mezununa, yüksek lisans mezununun, lisans mezununa göre eğitim seviyesi yüksek olan lehine farklılık olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kurumlar üniversitelerle işbirliği yaparak çalışanlarının doktora ve yüksek lisans yapmaya teşvik etmesi önerilebilir. Bu sayede personel kendini yenileyip teknoloji ile uyumlu hale gelebilir ve çalışmalarındaki verimliliği ve iş memnuniyeti artırabilir. Buna ilaveten çalışanların motivasyonu da yükselebilir.

Kurumlar ve üniversiteler arasında iş birliği her alanda olduğu gibi yetkin personel alımı için de önerilebilir. Kurumlar ihtiyaç olan bölümlerde sayı belirleyerek üniversitelerden personel yetiştirmesini isteyebilir. İstenen bölümlerde okuyan öğrencilerin etkin, yetkin ve işe ilk başladıklarında daha yüksek dijital yeterliliklere sahip olabilmeleri için öğrencilere ilk yıldan itibaren dijital vatandaşlık yeterlik konuları üzerine dersler verilebilir. Böylece kamu kurumu çalışanları yaşam boyu öğrenen bireyler haline gelebilir.

Son dönemlerde işlem kapasitesi bir trilyon olan dijital ticaretin dijital ortamdaki ürün-hizmet satın alımının yaygınlaşması ile birlikte dolandırıcılık faaliyetlerinin de arttığı bilinmektedir. Dijital mecrada ürün-hizmet satın alırken yaşanabilecek sorunlar konusunda kamu personeline doğru ve güvenli kaynağı bulmaya yönelik seminerler verilebilir. Dijital ayak izinin var olduğu bu dönemde güvenlik nedeniyle kısıtlanan dijital erişim sorunlarının ortadan kaldırılması için kurumlar teknoloji bakımından donatılabilir ve personelin gelişen dünyada, dönüşümünü sağlama amaçlı teknolojik alet kullanımını yaygınlaştırılabilir.

İnsanların sosyal alanlarda kendilerini psikolojik olarak daha rahat hissettiği ve bu durumun yeniliklere uyum sağlama konusunda olumlu katkı sunduğu bir gerçekliktir. Bu

nedenle kamu kurumları tarafından çalışma alanlarında bulunan sosyal alanlarda, çalışanların teknoloji kullanımı ve bu konudaki eğitimleri için yenilikçi projeler geliştirilebilir.

Her çalışmanın olduğu gibi bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları vardır. Çalışma verileri için beş boyutlu bir ölçek kullanılmıştır. Ayrıca katılımcılar bu çalışmada Ankara ile sınırlıdır.

Gelecek araştırmalarda tüm kamu kurumlarını ve farklı illeri kapsayacak şekilde genişletilebilir. Ayrıca farklı kurumlar arasındaki dijital vatandaşlık yeterlik düzeyleri araştırılıp karşılaştırmalar yapılabilir. Gelecek araştırmalarda dijital vatandaşlık tüm boyutlarını içeren bir veri toplama aracı ile veriler toplanabilir. Buna ilaveten ön test son test kontrol gruplu deneysel desen karşılaştırmaları yapılabilir.

Etik Beyanı: Yazar bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Doç. Dr. Vildan ATEŞ ve Adem KOÇAK çalışmanın tamamında birlikte katkı sunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazar ve herhangi bir kurum/kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Yayın sürecinde katkısı olan hakemlere teşekkür ederiz.

Ethics Statement: The author declares that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, the Journal of Public Administration and Technology has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Author Contributions: Assoc. Prof. Dr. Vildan ATEŞ and Adem KOÇAK have contributed to all parts and stages of the study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors and any institution.

Acknowledgement: We would like to thank the referees who contributed to the publication process.

KAYNAKLAR

- Albayrak, Ö. (2022). Gençlik merkezlerinde görev yapan gençlik liderlerinin dijital vatandaşlık düzeylerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri üzerine etkisi . *Yüksek Lisans Tezi*. Ardahan: Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Bakır, E. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık seviyelerinin dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Choi, M., Glassman, M. ve Cristol, D. (2017). What it means to be a citizen in the internet age: Development of a reliable and valid digital citizenship scale. *Computers & Education, 107*, 100-112.
- Çolak, A. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, C. Ve Koçyigit, M. (2019). Exploring undergraduates' digital citizenship levels: Adaptation of the digital citizenship scale to Turkish. *Malaysian Online Journal of Educational Technology, 7*(3), 22-38.
- Genç, Ş. (2023). Lise öğrencilerinin dijital akıcılık ve dijital vatandaşlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir : Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hague, C., ve Payton, S. (2010). Digital literacy across the curriculum. *Bristol: Futurelab, 4*(1), 1-63.
- Hakdar, E. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık ve temel teknoloji yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İşman, A. ve Güngören, Ö.C. (2014). Digital citizenship Turkish Online. *Journal of Educational Technology, 13*, 73-77.
- Global Digital Citizenship. (2015). Dijital vatandaşlık çev:Atakan Aydın. *Türk Kütüphaneciliği, 29*(1), 142-146.
- Keskin, İ., ve Yazar, T. (2015). Öğretmenlerin yirmi birinci yüzyıl becerileri ışığında ve yaşam boyu öğrenme bağlamında dijital yeterliliklerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences, 12*(2), 1691-1711.

- Kim, M., ve Choi, D. (2018). Development of youth digital citizenship scale and implication for the educational setting. *Journal of Educational Technology and Society*, 21(1), 155-171.
- Kuş, Z., Güneş, E., Başarmak, U. Ve Yakar, H. (2017). Development of a digital citizenship scale for youth: A validity and reliability study. *Journal of Computer and Education Research*, 5(10), 298-316.
- Lüy, Z. (2020). Öğretmenlerin dijital vatandaşlık düzeylerinin ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Metin, Ö. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık yeterliliklerinin belirlenmesi. *Doktora Tezi*. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Metin, Ö. ve Cin, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarının dijital vatandaşlık açısından incelenmesi. İçinde 8. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Tam Metinler Kitabı* (s.496-522). Ankara
- Parsak, M. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Rainey, D. ve Larsen, J. (2002). The effect of familiar melodies on initial learning and long-term memory for unconnected text. *Music Perception*, 20(2), 173-186.
- Ribble, M. (2011). *Digital citizenship in schools (2nd edition)*. Washington: International Society for Technology in Education.
- Ribble, M., Bailey, G. ve Ross, T. (2004). Digital citizenship: Addressing appropriate technology behavior. *Learning ve Leading with Technology*, 32(1), 6.
- Sonck, N., Livingstone, S. ve Haan, J. (2011). Digital literacy and safety skills. *EU Kids Online*, ISSN 2045-256X.
- Som Vural, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin bakış açısıyla dijital vatandaşlık göstergelerinin incelenmesi. *Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Eskişehir.
- Süzer, E. (2022). Öğretmenlerin dijital yeterlilik seviyelerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özbay, D. (2022). Uzaktan Eğitim sürecinde öğretmenlerin dijital yeterlilikleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özçınar, Ş. (2023). Fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık seviyelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, M. (2019). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi: Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Mersin : Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, O. (2022). Sosyal Bilgilerde dijital vatandaşlık ve eğitimine yönelik eğitim paydaşlarının deneyimlerinin araştırılması. *Doktora Tezi*. Kastomunu: Kastomunu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.